

РЕЦЕНЗИЯ

от

доц. д-р **Валентина Иванова Ганева-Маразова, НБУ**за дисертацията на **Рамона Валентинова Димова**за присъждане на **образователната и научна степен доктор**на тема: **АРХИВНОТО НАСЛЕДСТВО НА ЖЕНИТЕ ХУДОЖНИЧКИ, СЪХРАНЕНО В ЦДА
(1896–1945)**

Искам още в началото да изразя основното заключение на тази рецензия – дисертацията на Рамона Димова „Архивното наследство на жените художнички, съхранено в ЦДА (1896–1945)“ **представява едно качествено изследване**, което както като материал, така и като методологически подходи внася съществен принос в проучванията в това интердисциплинарно поле между изкуствознание и архивистика.

Авторефератът с обем от 21 страници е изготвен според академичните норми и очертава основните идеи на автора. **Приносите** са формулирани коректно и обосновано. **Публикациите** на автора по темата надхвърлят изискванията - представени са шест текста на докторантката от периода 2016-2019 г., което ясно свидетелства за задълбочения интерес на Рамона Димова от темата и разработването ѝ.

Трудът като цяло съдържа необходимите компоненти на докторска дисертация и е разработен в съответствие с изискванията за научно-методическо изследване. Както е заявено в автореферата, основната цел на дисертационния труд е „да се проучи и представи от извороведска и историческа гледна точка уникалният документален корпус на жените художнички, съхраняван понастоящем в Централния държавен архив. Същият обхваща авторки, които живеят, учат и постигат творческата си реализация в периода от 1896 г. до 1945 г.“ (с.7). Изследването е добре аргументирано и осмислено. Поставените цели са изпълнени.

Темата на дисертацията е добре избрана, актуална и коректно ограничена хронологично в първата половина на 20 век. В контекста на увеличаващия се брой изследвания за ролята на жената в другите полета на културата така избраната тема

на дисертационния труд, е актуална както като проблем, така и като подход. Тук особено ценна е рядко срещаната двойна квалификация на докторантката, която еднакво добре се ориентира и в изкуствоведската, и в архивистката област. Тя напълно основателно смята, че „познаването на архивното наследство на художниците ни има ключово значение за развитието на изкуството у нас“ (с.42) и нейната дисертация е една сериозна крачка в това направление, а също така и многообещаваща заявка и възможност за разширяване и задълбочаване на по-нататъшни те изследвания на историята на българското изобразително изкуство. Историята на изкуството е множествена, тя трябва да се състои от различни разкази, различни гледни точки и досег до различни преживявания, за да бъде обща. Дисертацията на Рамона Димова е крачка в посока на събирането, систематизирането и достъпността на една важна и непозната част от документалното художествено наследство на страната.

Структурата на труда и неговото основно съдържание са подчинени на темата, предмета на изследване, поставената цел и задачи. Дисертацията е с обем 187 страници и съдържа три глави, въведение и заключение, както и 14 страници библиография, състояща се от 202 заглавия и източници (58 извора, 124 монографии и статии, от които 180 заглавия и извори на кирилица и 6 на латиница, 14 интернет базирани източника). В допълнение е представен изчерпателен списък на използваните абривиатури.

Общият брой на жените художнички със самостоятелен фонд в ЦДА, чиято реализация като творци влиза във времевите граници от 1896 г. до 1945 г. е 11 на брой. За по-голяма пълнота са включени две художнички, чието архивно наследство е част от семейни фондове – Кина Гошева и Бистра Винарова. (с.59)

Авторката си поставя и успешно стига до решение на поредица от изследователски задачи като уточняване типологията на фондовете на жените художнички; проучване на документалния състав на отделните фондове въз основа на сегашната типова класификационна схема на държавните архиви, за да се открият специфични видове документи, характерни за художниците; посочване на други архиви и фондове – учрежденски и лични, в които логично се съдържат документи, допълващи данните за жените художнички, които имат лични фондове в ЦДА; предлагане на

конструкцията на личен архивен фонд – документални следи, приложима към всеки художник като обект на историческо проучване. Така изведените резултати създават модел, откриват нови възможности за интердисциплинарни научни изследвания в различни области на съвременната хуманитаристика. В областта на изкуствоведските изследвания работата е особено ценна – тя създава възможност за съществено обогатяване на нашето познание за художествените процеси от първата половина на XX век.

Първа глава е посветена на архивните фондове на жените художнички в българските архиви като база за научни изследвания. В нея са разгледани структурата и основните принципи на комплектуване, систематизация, обработване и функциониране на различните архиви и архивни фондове. Тук се съдържа преглед, изясняващ как възниква, какво представлява и с какви материали се попълва Националният архивен фонд. Отделно внимание е отделено на личните архивни фондове – на тяхната нормативно-методическа уредба, типология и фондиране, за да се стигне до преглед на архивните фондове на жените художнички, фондообразователи на ЦДА.

Втора глава разглежда професионалната реализация на жените художнички в сферата на българското изобразително изкуство (по архивни свидетелства).

В нея дисертантката обогатява и актуализира историческите справки на жените художнички – фондообразователи в ЦДА като Диана Кънева Койчева (1905–1958), Екатерина Савова-Ненова (1901–1980), Елисавета Консулова-Вазова (1881–1965), Бинка Манолова Златарева (1891–1972), Дора Василева Конова (1893–1971), Василка Павлова Генадиева (1905–1973), Марсел Форне-Немска (1908–1997), Невена Димитрова Ганчева (1897–1983), Мара Василева Цончева (1910–1989), необработен фонд, Васка Емануилова Игова (1905–1985), Бинка Борисова Вазова-Николова (1909–2007), семеен фонд Радеви, Симеон и Бистра (1879–2010) и семеен фонд Гошеви, Иван и Кина (1886–2006).

Разгледана е и класификационната схема и съставът на проучените лични фондове като универсален модел, тук авторката обстойно се спира на документите, които са съставна част от фондовете на жените художнички, за да открие някои особености, характерни за тяхното архивно наследство. Създаването на справочници въз основа

на предложените в работата разработки би било изключително полезно за изследователите на художествените процеси.

Внимателният преглед на фондовете на жените художнички дозеждат до формулирани от Р.Димова важни изводи, изключително полезни за всеки специалист, работещ по проблематиката на жените-художнички. Сред тях са и формулираните тук предложения за създаване на справочници, чрез които да се улесни работата на читателя. „1. Създаване на каталог, в който да бъдат събрани всички фондове, в които има запазени оригинални произведения, 2. Създаване на каталог с фондовете, в който има запазени снимки с образа на художниците и такива, представящи снимки на студенти, преподаватели и художествени ателиета; 3. Създаване на каталог с фондове, в който има запазени документи на други лица (той би бил полезен не само в сферата на изобразителното изкуство); 4. Създаване на каталог, в който са поместени всички фондове със запазени репродукции на оригинални за автора произведения и 5. Създаване на каталог с изброени заглавията на периодичните издания, които са запазени като цели броеве във фондовете на художниците.“ (с.113)

Трета глава представя документални следи от други архивохранилища, допълващи разглеждания комплекс от лични фондове в ЦДА. В нея се посочват някои от основните архивохранилища, където изследователят на изобразителното изкуство е добре да погледне, когато започне да работи върху даден художник. Като пример за такова проучване авторката привежда в кои от изброените лични и учреденски фондове, в и извън мрежата на държавните архиви, има запазени документални следи, останали от живота и творчество на Екатерина Савова-Ненова. Очертаните тук и стриктно цитирани материали представят доста подробна картина на личността на художничката и представляват безценен материал за монография и каталог резоне, които надявам се, ще очакваме от Рамона Димова. Тя има всички качества да осъществи това, още повече с изключителната прецизност и добросъвестност, които демонстрира и в рецензирания труд.

Основна част от тази глава е посветена на животопис на Екатерина Савова-Ненова по данни от фондове, намиращи се в българските архиви. Тук на базата на информацията от документите в нейния фонд, както и на данните, открити чрез подхода на

архивната евристика, е създаден разширен и обстоен разказ за житейския и творчески път на художничката, който не е бил обект на специално изследване. (с;158) Направените като заключение на тази глава разсъждения ясно демонстрират изследователските качества на Р.Димова – търсене и намиране на пътища и материали за проверка на информацията, познаване на „технологията“ и не на последно място изключителна възискателност, в това число към собствените постижения.

Заключение. Представеният за рецензия дисертационен труд е посветен на актуален за българската хуманитаристика проблем. Трудът е едно завършено изследване, резултатите от което представляват голям интерес и са изключително полезни за изследователите в областта на архивистиката и изкуствознанието, а и на всички, занимаващи се с историческо знание. Именно това я определя като особено приносна. Работата отговаря на изискванията и е в съответствие със Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за неговото прилагане и Правилника за организацията и провеждането на конкурси в частта за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ в СУ „Св. Климент Охридски“, като са спазени всички процедурни изисквания. Анализът и извършената оценка на дисертационния труд показват, че докторантката Рамона Димова притежава задълбочени теоретични знания както в областта на изкуствознанието, така и в документалистиката и архивистиката, съчетани с умения за самостоятелно провеждане на научнотеоретично изследване с приложен характер. Всичко това ми дава основание да оценя високо и положително дисертационния труд и да предложа на уважаемите членове на Научното жури на Рамона Димона да бъде присъдена образователната и научна степен „доктор“.

9 април 2020

София

Рецензент:

Доц. д-р Варентина Ганева-Маразова